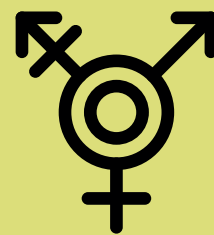

Fitxa per a la incorporació de l'enfocament de gènere i basat en els drets humans (EGiBDH)

2026

Consell de Cooperació
Internacional de Sabadell

Ajuntament de
Sabadell

CONSELL DE
COOPERACIÓ
SABADELL

Amb el suport de:

Diputació
Barcelona

ÍNDEX

● 01	Presentació de la fitxa	3
● 02	Què és l'EGiBDH?	5
	Definició	5
	Elements clau	6
	L'EGiBDH amb altres corrents d'apropament	9
● 03	Pautes per aplicar l'EGiBDH en el cicle de projectes	11
	Anàlisi del context	12
	Revisió dels marcs normatius internacionals i nacionals	12
	Relació entre TO, TR i TD	13
	Anàlisi de gènere i els drets de les dones	14
	Grups d'interès en el context	15
	Els riscos del context	16
	Formulació	17
	Participació en el procés de formulació	17
	Objectius, resultats, activitats en clau d'EGiBDH	18
	Elaboració d'indicadors amb EGiBDH	19
	Execució	21
	Seguiment	21
	Avaluació	22
	On posem el focus?	22
	Quines eines o metodologies utilitzem?	23
	Com fer la devolució i retre comptes?	23
● 04	Reptes i oportunitats de l'aplicació de l'EGiBDH	24
● 05	Bibliografia i recursos	25

01

Presentació de la fitxa

Al març de 2022, la Comissió de Gènere del Consell de Solidaritat i Cooperació de Sabadell presenta el pla de treball «Incorporació de l'enfocament de gènere i basat en els drets humans (EGiBDH) de les entitats del Consell de Solidaritat i Cooperació de Sabadell».

Una de les accions proposades és elaborar una fitxa d'orientació per a la incorporació de l'EGiBDH en el treball de les entitats. El document que tens a continuació és el resultat d'una feina conjunta de la Comissió de Gènere del Consell i la cooperativa Esberla durant el 2023.

Els membres que formen la comissió són: Agermanament Sense Fronteres; Fundació Main; Fundació Kaliluh Jammeh; Taller d'Art, Cultura i Creació; Lliga dels Drets dels Pobles; Fundació Josep Comaposada - Sindicalistes Solidaris; Xarxa Solidària Sabadell Colòmbia; Associació Afrocatalana; Secció de Cooperació; Regidoria d'Igualtat i LGBTI+.

L'aplicació de l'enfocament de gènere i basat en drets humans (a partir d'ara, EGiBDH) és una aposta política i executiva en el conjunt d'accions de la cooperació catalana que, tal com marca el Pla director de cooperació al desenvolupament 2015-2018, «el Pla director situa en una posició de centralitat l'enfocament de gènere i l'enfocament basat en els drets humans (EBDH), individuals i col·lectius, per llur caràcter transformador i emancipador i per la clara orientació a l'enfortiment de capacitats i reducció de vulnerabilitats».

El 2018, en el marc de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible de les Nacions Unides, el Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència de Catalunya va iniciar un procés per debatre la seva contribució al desenvolupament en l'àmbit mundial. De totes les aportacions extretes durant el procés, destaca l'aposta per l'especialització de la cooperació catalana en l'àmbit de l'EGiBDH i la necessitat d'enfortir la seva experiència com un actor clau en el sector.

¹ PLA DE TREBALL: Incorporació de l'enfocament de gènere i basat en els drets humans (EGiBDH) de les entitats del Consell de Solidaritat i Cooperació de Sabadell 2022-2026.

² Pla director de cooperació al desenvolupament 2015-2018, Generalitat de Catalunya, Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament.

³ Procés participatiu «Visió 2030. La contribució catalana al desenvolupament global». Generalitat de Catalunya.

01

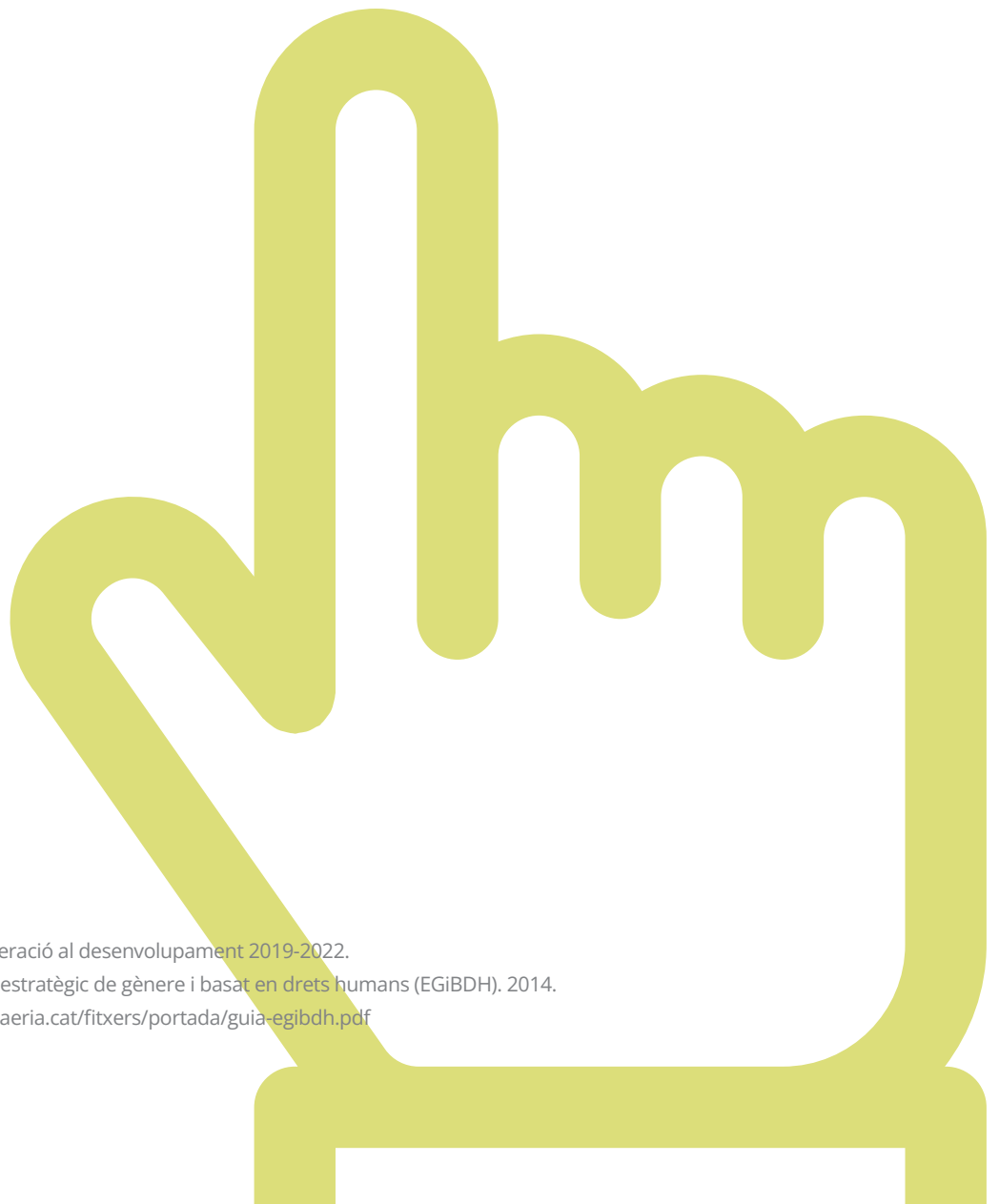
En el darrer Pla director de cooperació al desenvolupament 2019-2022, el camí de consolidació de l'EGiBDH continua ferm buscant que les entitats i les institucions incorporin aquesta mirada a escala política i estratègica per implicar i interpel·lar tant els governs com la societat civil.

La fitxa de què disposes a continuació és una aproximació teòrica a les premisses generals de l'EGiBDH i una eina que ha de servir de forma pràctica per aplicar aquest enfocament als projectes de cooperació internacional. Utilitzant com a font principal els documents elaborats per l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, l'Institut de Drets Humans de Catalunya i la Unitat de Desenvolupament i Cooperació de la Universitat de Lleida, s'ha creat aquest document que busca destacar què resulta substancial per aplicar aquest canvi de mirada. La primera part de la fitxa se centra en qüestions teòriques per establir els punts clau que defineixen l'enfocament i quines són les seves aportacions, per després, a través del cicle de projectes com a fil conductor, veure com es va aplicant en cada una de les fases

⁴ Pla director de cooperació al desenvolupament 2019-2022.

⁵ IDHC. L'enfocament estratègic de gènere i basat en drets humans (EGiBDH). 2014.

⁶ <https://cooperacio.paeria.cat/fitxers/portada/guia-egibdh.pdf>

02 Què és l'EGiBDH?

Definició

L'EGiBDH és un marc conceptual i d'anàlisi que cerca ampliar la mirada, analitzar, abordar i fer front a les causes estructurals que provoquen la vulneració dels drets humans (DH), desigualtats i discriminació múltiples envers les dones i altres grups vulnerables. L'EGiBDH va més enllà dels efectes immediats i analitza des d'un prisma polític el perquè de les iniquitats i les desigualtats en l'accés als DH per a certs col·lectius i com actuen les relacions de poder i les relacions de gènere.

L'EGiBDH està integrat per l'enfocament de gènere (EdG) i l'enfocament basat en drets humans (EBDH), però no funciona com una simple agregació, sinó que busca sinergies comunes i dona resposta a les limitacions que hi puguin haver en cada un dels enfocaments. Vegem el més destacable de cada enfocament:

Enfocament basat en drets humans (EBDH):

En la Declaració sobre el dret al desenvolupament (1986) de les Nacions Unides (NU) s'estableix la promoció i la protecció dels DH com a obligació de la cooperació internacional i el marc normatiu per a les organitzacions que fan cooperació al desenvolupament.

Tal com diu l'Oficina de l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Drets Humans (OACDH) «l'EBDH és un marc conceptual per al procés de desenvolupament humà que, des del punt de vista normatiu, es basa en les normes internacionals de drets humans i, des del punt de vista operacional, està orientat a la promoció i la protecció dels drets humans. El seu propòsit és analitzar les desigualtats que es troben al centre dels problemes de desenvolupament i corregir les pràctiques discriminatòries i l'injust repartiment de poder que obstaculitzen el progrés en matèria de desenvolupament.»

Amb aquests dos marcs normatius de base, els elements clau d'aquest enfocament són:

- a) La persona i la seva dignitat humana són al centre com a titulars de drets.
- b) El marc de referència són els estàndards internacionals de DH que orienten les accions de la cooperació per al desenvolupament
- c) S'identifiquen les persones titulars de drets, titulars de responsabilitat i titulars d'obligacions (més endavant s'explica amb detall qui en forma part)
- d) Les accions de la cooperació al desenvolupament han d'anar encaminades a promoure el desenvolupament de capacitats del titular d'obligacions i els titulars de drets per reclamar els seus drets
- e) Analitza les desigualtats que es troben al centre dels problemes de desenvolupament i busca corregir les pràctiques discriminatòries estructurals que provoquen la vulneració de DH.

⁷ Es pot consultar l'enllaç següent: <https://www.refworld.org/es/pdfid/5bf440ac4.pdf>

⁸ Oficina de l'Alt Comissariat de les Nacions Unides per als Drets Humans (OACDH). «Preguntas frecuentes sobre el enfoque de derechos humanos en la cooperación para el desarrollo» (2006).

Enfocament de gènere (EdG):

La Convenció sobre l'eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW) organitzada el 1979 és el principal instrument de més alt nivell quant a la promoció de la igualtat de gènere i la prohibició de la discriminació en tots els Estats que hi estiguin adherits.

A la dècada de 1980 comença a adquirir importància l'anomenat «enfocament de gènere» en el desenvolupament, que busca posar de manifest les limitacions que podien tenir enfocaments anteriors com el de «dones en el desenvolupament» i proposa analitzar les conseqüències de les relacions de poder i els impactes de les diferències del sistema de gènere en els rols d'homes i dones en la societat.

Amb la IV Conferència Mundial sobre la Dona (Pequín, 1995) i la Declaració i Plataforma d'Acció de Pequín, la transversalització de gènere es comença a projectar internacionalment, posant de manifest l'existència d'un sistema de gènere en les diferents societats i les seves conseqüències i la necessitat de profunditzar en les desigualtats de gènere.

Els elements clau d'aquest enfocament són:

- La meta és l'equitat de gènere
- Les desigualtats de gènere s'han de considerar una qüestió social i no només un tema de dones, ja que afecten el conjunt de la societat en el seu desenvolupament social i econòmic.
- Treballar en pro de l'equitat de gènere comporta el treball conjunt entre homes i dones per assolir un desenvolupament transformador i eliminar les causes estructurals que provoca la desigualtat de gènere.
- Reconeix la responsabilitat compartida d'homes i dones en l'eliminació dels desequilibris existents a la societat i del conjunt dels compromisos dels sistemes polítics i la mateixa societat de què formen part.
- Analitzar les relacions de gènere implica un abordatge interseccional per considerar tots els col·lectius.

Vegem a continuació quina és la proposta de l'EGiBDH per integrar les aportacions de tots dos enfocaments i ressaltar el que considera primordial:

Elements clau

Visió holística i transformadora dels DH

Les intervencions i les accions amb EGiBDH es basen en el marc del dret internacional dels DH i en els diversos mecanismes de protecció i supervisió utilitzats com a eina per promocionar un desenvolupament humà sostenible. Els instruments internacionals de DH i les legislacions nacionals específiques dels països on treballem ens marcaran les accions dels projectes en tant que seran el punt de partida per poder analitzar els possibles drets que s'estan vulnerant.

⁹Aquest enfocament buscava promoure la integració de les dones en el sistema econòmic per millorar els seus ingressos, però oblidava, per una banda, que la posició d'aquestes dones en l'estructura econòmica està fortament creuada amb les relacions de gènere i, per l'altra, l'anàlisi causal de la situació d'empobriment de les dones i qüestionar-se el sistema de desenvolupament que es promovia.

Aplicar l'EGiBDH comporta analitzar les causes estructurals (econòmiques, socials, polítiques, culturals i legals) d'una problemàtica específica tant en l'àmbit local com en el global. El punt clau és que l'anàlisi ha de reconèixer la interdependència i la indivisibilitat del conjunt de DH, sortint de l'especialització en el dret concret vulnerat. Si, per exemple, treballem el dret humà a l'accés a l'aigua potable i al sanejament, hem de tenir en compte aquest dret en interdependència amb altres per a la seva realització, com el dret humà a l'alimentació, el dret a la salut, el dret humà de les dones (DHD), etc.

D'altra banda, no es busca únicament exigir el reconeixement formal del dret, sinó que aquí el potencial transformador és garantir totes les dimensions i els principis del dret (disponibilitat, accessibilitat, qualitat, acceptabilitat, assequibilitat i sostenibilitat en el temps, no-discriminació, accés a la informació, participació, rendició de comptes).

Aplicar l'EGiBDH ens obliga a conèixer el marc normatiu que regula el dret que volem defensar!

Generar processos transformadors

Adoptar l'EGiBDH implica posar el mateix valor en els resultats obtinguts que en els processos per arribar-hi. Això comporta una coherència entre tots dos, juntament amb els principis dels DH (principi d'igualtat i no-discriminació, participació, transparència, rendició de comptes) en el decurs de l'execució.

Sovint les dinàmiques dels projectes de cooperació es veuen pressionades per la consecució dels resultats definits sense parar-se per observar què està passant en el procediment. Aquesta perspectiva posa el mateix èmfasi en els resultats que en com es duen a terme totes les accions. Això suposa parlar de processos de transformació de la realitat sobre la qual volem intervenir buscant canvis profunds en diferents àmbits (metodològic, social, econòmic, polític).

La centralitat de l'anàlisi de gènere interseccional

Analitzar les estructures que operen en els diferents nivells de mandats socials sobre les categories binàries d'homes i dona és fonamental per identificar les desigualtats de poder i les vulneracions de drets en cada context. L'EGiBDH presta atenció als grups exclosos, vulnerables o en risc de ser-ho, amb un enfocament especial en les dones a causa de la particular situació d'exclusió i de desigualtat estructural que viuen pel fet de ser dones. Les desigualtats de gènere s'entrecreuen i s'intersequen amb altres formes de discriminació que agreugen i empitjoren l'exercici ple dels seus DH (el sexe, l'edat, la nacionalitat, l'ètnia, l'origen, la classe social, la discapacitat o l'opció sexual, entre altres).

L'enfocament de gènere posa èmfasi especial en aquestes interseccionalitats per empoderar els col·lectius de dones més de base que viuen diverses formes de discriminació cap a la consecució de la seva igualtat efectiva. L'EGiBDH posa en relleu **treballar la noció d'interseccionalitat** des del principi de la interdependència dels drets. Això voldrà dir entendre que els col·lectius no tenen un caràcter homogeni i que s'ha de considerar la diversitat de categories per facilitar els processos de participació en totes les fases.

¹⁰ Interseccionalitat: La formulació de la interseccionalitat com la coneixem avui dia es produeix a finals de la dècada de 1990 als Estats Units per part d'activistes i acadèmiques negres com Kimberlé Crenshaw (1989), Patricia Hill Collins (una de les referents en feminisme interseccional) o Combahee River Collective (2014). La interseccionalitat ens ajuda a identificar com els diferents eixos (gènere, raça, classe social, etc.) configuren certes experiències i situacions que no poden ser enteses completament si només posem atenció a la dimensió del gènere o la raça o a un altre eix.

L'enfocament de gènere interseccional ha d'incorporar-se íntegrament en tots els àmbits (tècnic, estratègic, institucional i polític), ja que és una qüestió política que va més enllà del projecte o programa mateix. Cada projecte ha d'entendre la realitat en la qual treballa i quines afectacions concretes i estructurals es creuen amb el gènere i, per tant, pensar estratègies diverses.

L'EGiBDH treballa amb la participació en el procés de desenvolupament de tots els actors afectats per la intervenció. Aquests actors són:

- **Titular de drets (TD):** En virtut de la Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH) totes les persones som titulars de drets. Els col·lectius de persones TD no són homogenis i, per tant, dins de la col·lectivitat també es poden donar relacions de poder desigual i subordinació que hem d'abordar per no caure en dobles vulneracions.
- **Titular d'obligacions (TO):** Són els poders públics (legislatiu, executiu i judicial) que han de respectar, protegir i garantir els DH i els DHD en totes les seves dimensions.
- **Titular de responsabilitats (TR):** Actors privats com empreses, ONG o mitjans de comunicació, però també les famílies, les comunitats i les persones individuals. Els TR poden contribuir de forma positiva o negativa a la realització dels drets.

Hem de tenir en compte que, segons la naturalesa, un mateix titular pot ser en un context titular de responsabilitat i, en un altre, titular d'obligacions. Per exemple, les empreses, segons la seva naturalesa i dimensions, poden ser més que un titular de responsabilitat, ja que si parlem d'una empresa internacional amb diferents seus tindrà unes obligacions de la normativa internacional que haurà de complir. Per això, és necessari entendre que un actor pot tenir més d'una titularitat.

Les ONG assumeixen el seu paper com a responsables de contribuir a la promoció, la defensa i la garantia dels DH i de facilitar l'empoderament dels TD perquè incideixin en les polítiques públiques i reclamin als TO els seus drets. A la vegada, pel que fa als TO, sempre que sigui possible, s'ha de generar l'enfortiment de les seves funcions (administracions, funcionariat, serveis públics, etc.) i fer incidència amb la finalitat que compleixin les seves obligacions.

La centralitat del desenvolupament de les persones o grups fita com a titulars de dret és una peça clau en l'EGiBDH. Ja no parlem de persones «beneficiàries» passives de l'ajuda, sinó de subjectes actius de tot el procés i de la presa de decisions en la reivindicació dels seus drets. Aquest trencament amb les formes habituals de treball i de relacions que s'han mantingut durant molt temps entre ONG i persones «beneficiàries» busca impulsar intervencions més reals i ajustades a les verdaderes demandes de les persones TD que són les principals protagonistes i estableix vincles més transparents i horitzontals. Les intervencions han d'impulsar processos d'empoderament del TD i enfortir les capacitats del TO i TR.

Aquest canvi de rols en els diversos actors de la cooperació passa també perquè els principals finançadors del Nord global (per exemple, l'administració local o les agències estatals i autonòmiques de cooperació), a part de ser responsables de demanar compte a les ONG del Nord global amb què treballen, puguin fer incidència política segons les seves capacitats per exigir el compliment del dret internacional als països amb què es coopera. Aquesta nova mirada i ampliació de la implicació dels titulars de responsabilitats al Nord global acompanyaria i reforçaria la feina d'incidència que ja fan moltes de les ONG del Nord global. Trobar les vies i els mecanismes per treballar des del Nord global en l'exigència de responsabilitats del compliment dels drets humans és una tasca que pot fer-se col·lectivament entre les ONG locals i les ONG i els principals finançadors del Nord global.

Es tracta d'un canvi profund d'orientació en la manera de treballar per al sector de les ONG. Considerar les persones com a subjectes polítics actius en el seu propi desenvolupament i en l'exigència dels seus drets. S'han de facilitar mecanismes i espais de participació en igualtat de condicions per als col·lectius amb què treballen per propiciar l'empoderament d'aquests com a titulars de drets.

Nous actors i noves relacions

Com hem vist, l'EGiBDH implica la incorporació del treball amb tots els titulars en les intervencions que es duen a terme. Una de les propostes de l'enfocament per a les ONG és la recerca de noves aliances amb altres actors que també poden ser estratègics per donar més solidesa a la nostra intervenció en la construcció i l'exercici dels DH. Estem parlant d'anar més enllà del treball amb altres ONG sobre el terreny per tal de sumar-hi altres institucions de diversa naturalesa (universitats, empreses, plataformes socials, etc.) per entendre la posició social que ocupen i la possibilitat de teixir nous canals en pro de les accions.

Abordar i transformar les relacions de poder

L'EGiBDH parteix de la idea que els col·lectius no són vulnerables *per se*, sinó que els desequilibris en les relacions de poder, l'accés als recursos, el sistema heteropatriarcal i la desigualtat de gènere contribueixen a la seva marginalització i a la seva vulnerabilitat en l'esfera privada i pública. Per tant, en cada context haurem d'analitzar com interaccionen aquestes circumstàncies entre si i com afecten la vulnerabilitat i la discriminació dels col·lectius específics amb els quals treballem.

El repte serà acompanyar les persones TD en els processos inclusius de presa de decisions, participació i transparència, posant èmfasi en les dinàmiques de poder que es poden donar contextualment en totes les seves formes.

Retre comptes

La rendició de comptes té un paper protagonista en les intervencions per a tots els actors de desenvolupament com a titulars d'obligacions i responsabilitat.

El nostre paper com a ONG ens compromet a assegurar la rendició de comptes i la transparència de les nostres accions tant en els resultats com en els processos implementats. L'EGiBDH implica que haurem de reforçar la rendició de comptes a diversos nivells: per una banda, per als finançadors públics i el públic general, però, per l'altra, sobretot per als TD i els col·lectius amb els quals hem treballat. D'aquesta manera es propicia que les persones participants puguin exigir responsabilitats i claredat amb els resultats d'impacte obtinguts i la manera d'arribar-hi.

L'EGiBDH amb altres corrents d'apropament

L'EGiBDH no apareix de manera autònoma ni funciona separatament d'altres tipus d'intervenció o apropaments de la cooperació al desenvolupament. Aquest enfocament es nodreix de tots els models previs, des dels models més tradicionals basats en el creixement i la riquesa material, fins a totes les aportacions posteriors que van anar adaptant aquest enfocament més assistencial a una anàlisi de contextos i dels subjectes de drets amb els quals es treballa i a la recerca d'un impacte més gran en la transformació de la realitat.

L'EGiBDH recull una de les transversals de l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), que és la implicació dels governs (TO) i la societat en l'efectivitat dels drets. La consecució de l'equitat de gènere es concreta en l'ODS 5 (igualtat de gènere) i l'ODS 10 (reducció de les desigualtats) i són part del nucli central de l'EGiBDH.

D'altra banda, l'EGiBDH no tindria sentit si no s'acompanyés del treball en perspectiva interseccional per recollir les diversitats d'opressions i privilegis dins del sistema. Empoderar els col·lectius de dones i altres grups vulnerables que viuen múltiples formes de discriminació és la base d'aquest enfocament.

Aplicar aquesta nova perspectiva i poder parlar d'un canvi real en el model de fer cooperació ha de tenir el suport i la implicació de la institucionalització i del conjunt de la societat. Les noves aportacions que fa l'EGiBDH porten avantatges per als actors que tenen un compromís amb el desenvolupament humà sostenible i que volen deixar de funcionar amb els vells sistemes ja existents

03 Pautes per aplicar l'EGiBDH en el cicle de projectes

A continuació trobaràs un conjunt de recomanacions i guies per poder aplicar l'EGiBDH al llarg del cicle de projectes: anàlisi del context, formulació, seguiment, execució i avaluació.

Abans d'entrar en cada fase, és indispensable tenir presents els següents aspectes que marquen un bon punt de partida per a la coherència en l'aplicació de l'enfocament. Cada un d'aquests aspectes és transversal en cada fase:

- **Planificar la participació** concreta de cada actor per assegurar-nos que el projecte recollirà totes les visions de la diversitat de les persones titulars. Això implica veure les maneres de traslladar la informació recollida en diferents moments i l'intercanvi de punts de vista quan no totes les parts siguin presents. Comprendre les diverses vivències i experiències i les diferents percepcions dels DH per a cada titularitat ens ajuda a prendre consciència de quin paper tenen amb relació als drets (reclamar-los, garantir-los, respectar-los, etc.) i de les seves demandes.
- **Ús de metodologies i eines participatives** per a la recollida d'informació independentment de si es fan en una fase. S'ha de generar confiança en les persones participants i ens hem d'adaptar al màxim possible a cada actor amb qui treballem. Per parlar d'un projecte participatiu no n'hi ha prou de parlar d'eines i metodologies participatives, sinó que hem de comptar amb personal tècnic que disposi de coneixements de l'EGiBDH perquè estigui familiaritzat amb els estàndards de DH i per sensibilitzar la població amb la qual es treballa.
- **La recollida de dades qualitatives** (dades relacionades amb descripcions i categòriques) i **quantitatives** (estadístiques) i el seu desglossament en qualsevol de les fases ens permeten identificar grups de població concrets (sexe, ètnia, edat, religió) per poder-los donar visibilitat i marcar diverses estratègies específiques. De la mateixa manera, ens serà de molta utilitat recollir casos individuals com a complement per nodrir la nostra línia de base. En l'anàlisi del context cal trobar i utilitzar dades que ja puguin estar disponibles i confrontar-les per generar posteriorment la nostra línia de base, que ens serà útil per mesurar el grau d'assoliment dels objectius i els resultats del projecte. **L'emmagatzematge de les dades** d'una manera accessible per a diferents públics que creiem convenients forma part de la mateixa rendició de comptes.
- Finalment, no hem d'oblidar que com a ONG del Nord global podem entrar en **dinàmiques de poder** amb les sòcies locals en qualsevol moment de la intervenció. És important ser conscients d'aquesta situació i buscar maneres d'abordar-la al llarg de la intervenció.

Anàlisi del context

L'anàlisi del context prèviament a concretar el projecte ens ajuda a tenir un coneixement més ampli i permet arribar a identificar més bé els problemes existents i els reptes associats, en aquest cas, a la realització dels DH. Analitzar el context en clau de l'EGiBDH comporta identificar quins drets ja es poden estar vulnerant (tant en l'àmbit individual com en el col·lectiu) i com està afectant les persones en clau de perspectiva de gènere interseccional.

Una bona anàlisi profunda del context és imprescindible per dissenyar accions i estratègies adequades en les fases següents. No només haurem d'identificar problemes de desenvolupament, sinó que, com hem dit, cal posar la mirada en les vulneracions de drets humans. Invertir temps i recursos és prioritari, ja que marca el punt de partida per involucrar els principals socis locals i la comunitat. Hem de recordar que l'anàlisi de context és primordial per poder definir els indicadors que ens ajudaran a fer un bon seguiment i l'avaluació del projecte o programa.

Analitzarem les variables següents per identificar el context: **1) Revisió dels marcs normatius internacionals i nacionals. 2) Relació entre TO, TR i TD. 3) Anàlisi de gènere i els drets de les dones. 4) Grups d'interès en el context. 5) Les vulnerabilitats externes i naturals. 6) Els riscos.**

Per a cada una d'elles, la fitxa planteja un conjunt de preguntes guia que cal tenir en compte en aquesta fase d'anàlisi com un conjunt de fonts orientatives per obtenir la informació.

Revisió dels marcs normatius internacionals i nacionals

En un primer moment serà necessari analitzar la situació del dret que estem treballant a partir del marc normatiu nacional i internacional i si s'estan garantint les següents dimensions del dret:

- **Disponibilitat:** es compta amb recursos i infraestructures adequades.
- **Accessibilitat:** la no existència de discriminacions (físiques, econòmiques) per accedir al recurs.
- **Qualitat:** qualitat tècnica de serveis, infraestructures i recursos.
- **Acceptabilitat:** el contingut ha de ser rellevant, no discriminatori, culturalment apropiat i de bona qualitat
- **Participació:** grau d'implicació de les persones en el disseny, l'elaboració i l'avaluació del servei o el recurs que garanteixen un dret.
- **Sostenibilitat:** continuïtat en el temps dels serveis, les infraestructures i els recursos que permeten garantir el dret en el temps.

Com es comentava en capítols anteriors, mirar amb l'EGiBDH implica entendre que la problemàtica que estudiem té unes causes estructurals en l'àmbit local i global. L'anàlisi del dret que treballem (i, en conseqüència, les propostes de solucions) no serà de manera aïllada sinó que s'haurà d'observar de manera holística i en interrelació amb altres drets que també es puguin veure vulnerats.

Preguntes clau en l'àmbit normatiu:

- L'Estat on treballem ha ratificat els principals tractats internacionals de DH? Té alguna reserva rellevant?
- En el marc legal nacional (lleis, polítiques, reglaments), ha incorporat el contingut dels tractats internacionals en matèria dels DH que estem treballant?
- Quins DH són vulnerats i a qui se'ls estan vulnerant d'acord amb el marc normatiu?
- Al país on treballem hi ha alguna regulació que contribueixi a resoldre la problemàtica de DH en què ens enfoquem? Hi ha pressupost estatal concret? Quins reptes hi ha en l'aplicació d'aquesta reglamentació? Hi ha supervisió?

- Al país hi ha algun organisme internacional independent que s'encarregui de vetllar per l'aplicació de la llei i la defensa dels DH?
- Quines podrien ser les causes immediates, culturals i estructurals de la vulneració de DH?

Possibles fonts i eines metodològiques:

- Dades qualitatives i quantitatives de la normativa internacional i nacional del país.
 - Tractats i convencions ratificades (recomanacions de les convencions)
 - Procediments especials.
 - Examen Periòdic Universal (EPU).
 - Mecanismes de vigilància dels DH.
 - Informes que l'Estat presenta als òrgans de control establerts en cada tractat o convenció.
- Informes dels relators (al país concret o per al tema de DH).
- Informes ombra/alternatius elaborats per la societat civil del país per al compliment de la CEDAW.
- Informes anuals del Comitè de la CEDAW en matèria de DH (per país o tema) i del Comitè de Drets Econòmics, Socials i Culturals.
- Publicacions, informes d'ONG nacionals i internacionals en matèria de DH.
- Investigacions acadèmiques.
- Observació directa d'altres ONG nacionals o internacionals que treballin en el mateix àmbit.
- Tallers d'identificació i grup de discussió.
- Entrevistes semiestructurades.
- Observació directa.

Relació entre TO, TR i TD

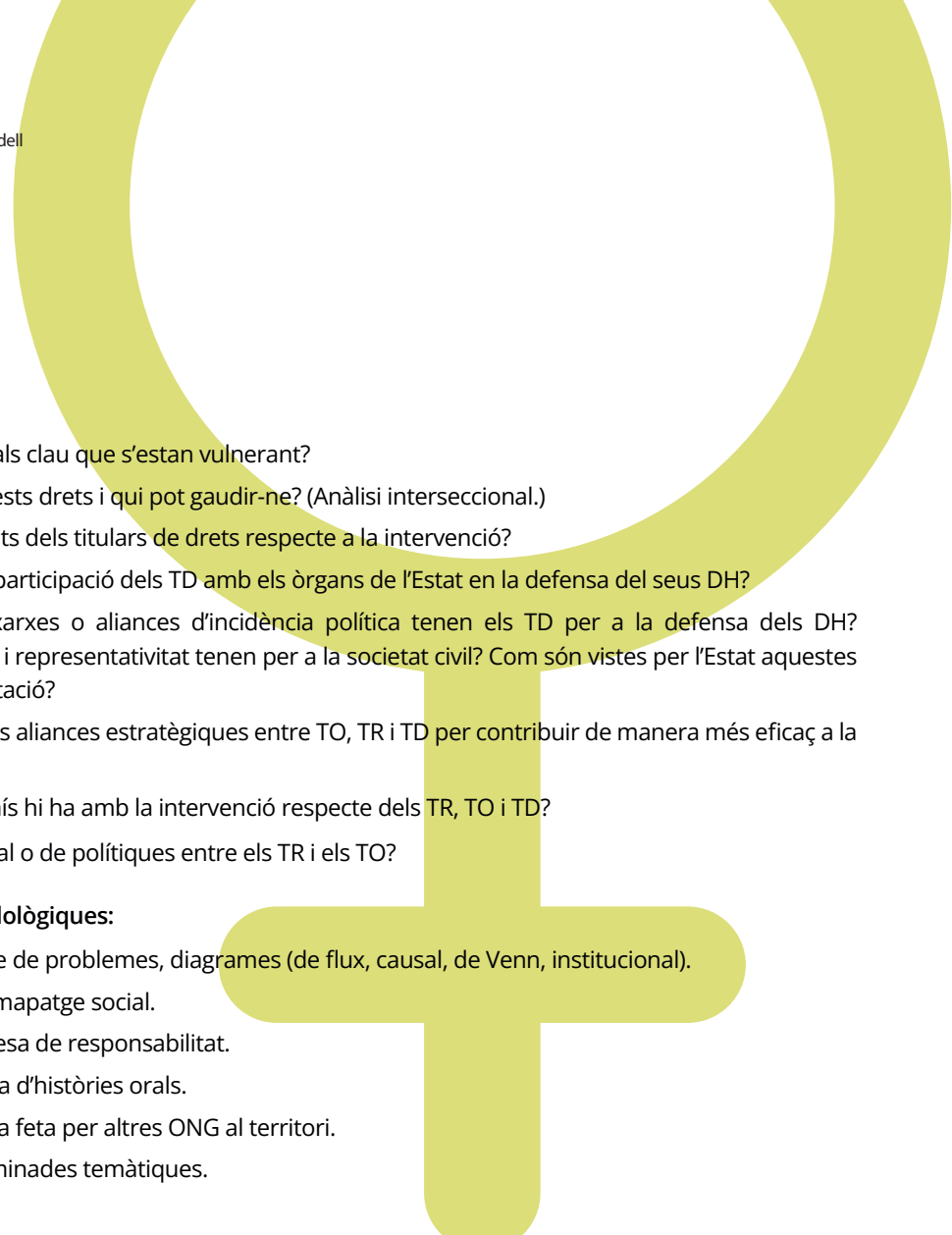
L'anàlisi de la situació contextual dels drets humans ens portarà en el següent pas a definir els diferents TD, TR i TO que estaran relacionats amb la problemàtica.

La relació triangular entre TD, TO i TR ens permet entendre que si qualsevol dels actors no compleix amb la seva responsabilitat pot impedir la plena realització dels drets de les persones. Això ens ajudarà a incorporar aquesta mirada holística quan estiguem fent recerca de quins són els nostres TD, TO i TR del projecte, quina relació s'estableix entre cada un d'ells, quines són les barreres de diàleg, els vincles existents, les resistències i les possibles aliances. També és important apropar-nos a les diferents capacitats i motivacions dels diversos titulars amb qui s'està plantejant la intervenció.

A la vegada, s'ha d'impulsar des de l'inici la recerca d'aliances amb altres actors de la zona no només per compartir i difondre informació en l'anàlisi del context que ens puguin enriquir els coneixements previs, sinó també per obrir la possibilitat de generar sinergies i evitar duplicar accions que ja s'estiguin duent a terme. Prèviament a les nostres accions, o en el mateix decurs d'execució, hi pot haver socis que ja estiguin treballant en el nostre tema, fet que és rellevant tenir en compte prèviament.

Preguntes clau:

- Quines institucions i/o actors són TO i tenen poder per millorar el DH que treballem?
- Quines obligacions té el TO respecte a aquest dret i el seu possible incompliment?

-
- Quins són els drets legals clau que s'estan vulnerant?
 - Qui és conscient d'aquests drets i qui pot gaudir-ne? (Anàlisi interseccional.)
 - Quines són les capacitats dels titulars de drets respecte a la intervenció?
 - Quines són les vies de participació dels TD amb els òrgans de l'Estat en la defensa del seus DH?
 - Quines plataformes, xarxes o aliances d'incidència política tenen els TD per a la defensa dels DH? Quin grau d'acceptació i representativitat tenen per a la societat civil? Com són vistes per l'Estat aquestes plataformes de concertació?
 - Quines són les possibles aliances estratègiques entre TO, TR i TD per contribuir de manera més eficaç a la consecució dels DH?
 - Quin grau de compromís hi ha amb la intervenció respecte dels TR, TO i TD?
 - Hi ha al país diàleg social o de polítiques entre els TR i els TO?

Possibles fonts i eines metodològiques:

- Tècniques visuals: arbre de problemes, diagrames (de flux, causal, de Venn, institucional).
- Mapatge de relacions, mapatge social.
- Matriu relacional de presa de responsabilitat.
- Reconstrucció col·lectiva d'històries orals.
- Anàlisi de casos de feina feta per altres ONG al territori.
- Observació directa, caminades temàtiques.

Anàlisi de gènere i els drets de les dones

Fer una bona anàlisi de gènere abans de la formulació del projecte ens serà fonamental per saber identificar les desigualtats de poder i les vulneracions de drets en cada context en funció del gènere. Observar els mandats socials i com poden influir diferencialment en homes o dones amb relació als seus drets (salut, educació, habitatge, etc.), qui disposa d'accés i/o control dels recursos (econòmics, socials i polítics) ens ajudarà a valorar quines són les dificultats i/o les oportunitats que tenen les persones en aquesta societat segons el gènere assignat. Abordar els projectes des de la perspectiva de l'EGiBDH és a la vegada qüestionar la divisió sexual del treball i les expectatives socials diferenciades en funció del gènere i les normes culturals.

Serà important identificar les necessitats de les diferents persones (tenint en compte les diversitats de gènere) i què és el que identifiquen com a prioritari les unes i les altres. A la vegada, s'ha de recollir com experimenten els seus drets i si hi ha una consciència de les desigualtats viscudes pel gènere assignat. Cal considerar que, a part de les discriminacions de gènere que pugui haver-hi, també s'han de recollir altres categories, com l'edat, la classe, la raça, l'idioma, la diversitat sexual, la capacitat, l'estatus administratiu o la localització geogràfica, que puguin estar donant similituds significatives.

Preguntes clau:

- Quin tipus de violència viuen les dones?
- Quin paper té la dona a la cultura? La cultura del país perpetua desigualtats de gènere? Quines són?
- En quin grau les dones participen en els processos polítics o la presa de decisions?
- De quines capacitats disposen les dones per influir/incidir en els processos polítics?
- Quina és la divisió del treball dins dels grups més exclusos amb què treballem respecte als rols productius i reproductius?

- Quines són les dinàmiques de poder dins de les llars entre tots els membres que hi conviuen?
- Com és l'accés als recursos per a homes i dones? (De caràcter productiu, econòmic i polític, tecnològics.) Quines oportunitats hi ha gràcies a l'accés a aquests recursos?
- Com es dona el control als recursos per part d'homes i dones? (De caràcter productiu, econòmic i polític, tecnològics.) Quines oportunitats hi ha gràcies a l'accés a aquests recursos?
- En la sensibilització, l'organització i l'educació per a l'exigència dels seus DH, hi ha diferències entre homes i dones?
- Hi ha un tracte diferencial de les institucions de govern cap a la dona i cap a l'home?
- Quin grau de control (capacitat d'accedir o prendre decisions) tenen les persones TD respecte dels recursos econòmics, socials o polítics?

Possibles fonts i eines metodològiques:

- Anàlisi de relacions de gènere.
- Grups de discussió.
- Història oral de vida.
- Entrevistes individuals.
- Observació directa.
- Tallers d'identificació.
- Matriu relacional: presa de responsabilitats, de recursos, de capacitats i de poder.
- Tècniques visuals: arbre de problemes, diagrames (de flux, causal, de Venn).
- Mapa de recursos i de valoració de recursos.
- Mapa de mobilitat.

Grups d'interès en el context

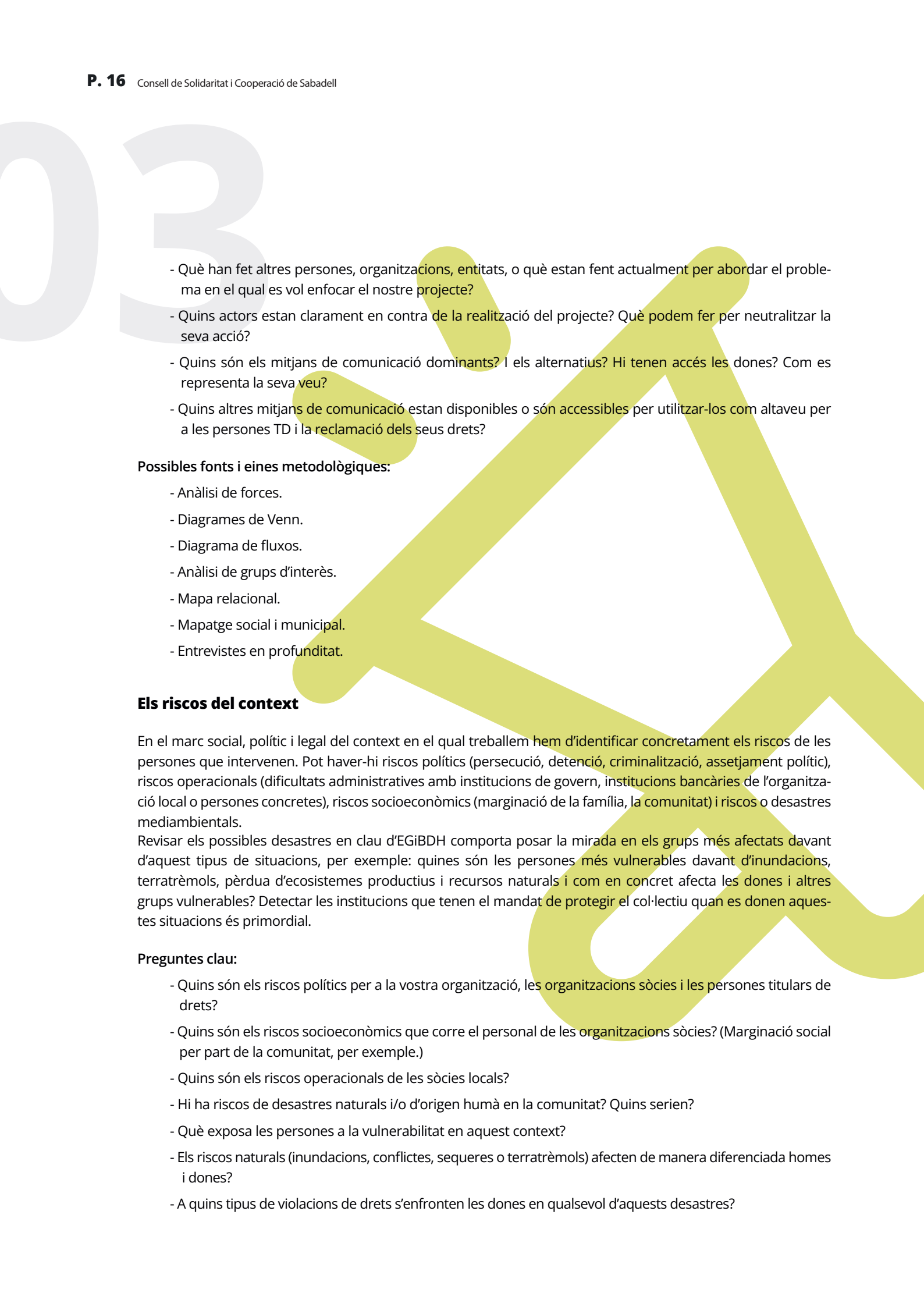
L'atenció especial per elaborar un mapeig dels diferents grups d'interès en el context en què treballem ens serà de gran ajuda per veure les diferents forces, veus i poders que a vegades no són tan visibles, però que poden tenir una influència en la manera com volem desenvolupar les accions.

Així, doncs, aplicant un enfocament de gènere interseccional, haurem d'identificar els actors (institucions de govern, societat civil, grups de poder, església, comunitats properes, organismes internacionals, entre altres) i veure quin paper tenen a la zona segons siguin aliats, neutrals, no fiables o adversaris.

També és interessant posar el focus en els mitjans de comunicació alternatius existents al país com un altre actor. La subjectivitat o l'objectivitat que defineixen els mitjans, així com si hi ha censura en la llibertat d'expressió per a alguns d'ells, serà el termòmetre per veure com es viu la defensa dels DH. Observar qui disposa l'accés i el control, quin accés concret tenen les dones i com es representa la seva veu ens ajudarà a identificar quines són les capacitats necessàries que caldrà desenvolupar per assegurar canvis sostenibles en les relacions de poder i la reclamació dels DH.

Preguntes clau:

- Quin tipus de vincle tenen els actors analitzats amb els TD amb qui treballem? (Adversari, neutral, aliat, potencialment aliat.)
- Hi pot haver algun actor aliat potencial per donar suport a la nostra intervenció? De quina manera? Quin suport poden aportar?

-
- Què han fet altres persones, organitzacions, entitats, o què estan fent actualment per abordar el problema en el qual es vol enfocar el nostre projecte?
 - Quins actors estan clarament en contra de la realització del projecte? Què podem fer per neutralitzar la seva acció?
 - Quins són els mitjans de comunicació dominants? I els alternatius? Hi tenen accés les dones? Com es representa la seva veu?
 - Quins altres mitjans de comunicació estan disponibles o són accessibles per utilitzar-los com altaveu per a les persones TD i la reclamació dels seus drets?

Possibles fonts i eines metodològiques:

- Anàlisi de forces.
- Diagrames de Venn.
- Diagrama de fluxos.
- Anàlisi de grups d'interès.
- Mapa relacional.
- Mapatge social i municipal.
- Entrevistes en profunditat.

Els riscos del context

En el marc social, polític i legal del context en el qual treballem hem d'identificar concretament els riscos de les persones que intervenen. Pot haver-hi riscos polítics (persecució, detenció, criminalització, assetjament polític), riscos operacionals (dificultats administratives amb institucions de govern, institucions bancàries de l'organització local o persones concretes), riscos socioeconòmics (marginació de la família, la comunitat) i riscos o desastres mediambientals.

Revisar els possibles desastres en clau d'EGiBDH comporta posar la mirada en els grups més afectats davant d'aquest tipus de situacions, per exemple: quines són les persones més vulnerables davant d'inundacions, terratrèmols, pèrdua d'ecosistemes productius i recursos naturals i com en concret afecta les dones i altres grups vulnerables? Detectar les institucions que tenen el mandat de protegir el col·lectiu quan es donen aquestes situacions és primordial.

Preguntes clau:

- Quins són els riscos polítics per a la vostra organització, les organitzacions sòcies i les persones titulars de drets?
- Quins són els riscos socioeconòmics que corre el personal de les organitzacions sòcies? (Marginació social per part de la comunitat, per exemple.)
- Quins són els riscos operacionals de les sòcies locals?
- Hi ha riscos de desastres naturals i/o d'origen humà en la comunitat? Quins serien?
- Què exposa les persones a la vulnerabilitat en aquest context?
- Els riscos naturals (inundacions, conflictes, sequeres o terratrèmols) afecten de manera diferenciada homes i dones?
- A quins tipus de violacions de drets s'enfronten les dones en qualsevol d'aquests desastres?

- Quin impacte tenen aquestes violacions sobre les dones en la seva comunitat? Què s'ha fet com a comunitat?
- Els TR i TO tenen marge per poder minvar l'impacte d'aquests riscos naturals?
- Com pot influir en el projecte la crisi climàtica?
- La vulneració de certs compromisos mediambientals en els països veïns pot afectar el país on treballem? (Contaminació d'aigües transfrontereres.)

Possibles fonts i eines metodològiques:

- Matriu/registre de riscos.
- Registre d'incidents de seguretat per gènere.
- Observació directa.
- Tallers d'identificació.
- Caminades mediambientals.

Formulació

Fer una bona anàlisi de context amb mirada d'EGiBDH ens permetrà dissenyar i planificar la intervenció (marc lògic, indicadors, línia de base, activitats, sistemes de seguiment) de manera més ajustada a la realitat.

En l'etapa de formulació, haurem de preveure qüestions que aniran sorgint al llarg del projecte i que seran necessàries per a l'avaluació posterior. Per això, amb la mirada d'EGiBDH, és clau atendre des d'un primer moment les qüestions de gènere i DH (quines dades haurem de recollir, els indicadors específics en DH i l'EdG que s'han de mesurar), i recollir en el marc lògic tots els aspectes que afecten els grups particulars i les relacions de poder existents per raó de gènere.

Destaquem alguns aspectes que cal tenir en compte l'hora de plantejar la formulació:

Participació en el procés de formulació

Com hem anat veient al llarg d'aquesta fitxa, els TD amb qui treballem hauran de tenir un rol protagonista al llarg de tot el projecte, des de l'anàlisi inicial del context fins a la manera com es plantegen les activitats i la rendició de comptes. Per això és necessari partir de la proposta de mesures que garanteixin la participació d'aquests grups considerant que treballarem amb un grup heterogeni on les diverses experiències viscudes d'una situació concreta ens oferiran diferents propostes de solució que han de recollir-se en la formulació. De la mateixa manera, ens hem d'assegurar que les estructures de participació no reproduïen rols de poder o relacions desiguals que facin perpetuar les discriminacions.

El disseny concret de la formulació s'ha de fer amb les comunitats i les persones afectades per la problemàtica, especialment les dones i les persones vulnerables que històricament han estat excloses dels processos de presa de decisions. Aquests primers processos d'apropament a la comunitat s'han de fer de manera inclusiva i respectuosa i amb la màxima sensibilitat cultural per tal de trobar el llenguatge i les eines per abordar qüestions profundes i sovint delicades (qui té el poder, quines són les causes estructurals que estan generant una situació determinada, en quina posició es troben les dones, quines són les institucions responsables de garantir els DH vulnerats, etc.). Hem de disposar d'espais participatius que representin totes les veus on la presa de decisions sigui legítima i transparent.

Aquest primer exercici d'apropament i disseny de la intervenció amb les comunitats pot ser una oportunitat de presa de consciència i empoderament del col·lectiu de TD. Recordem que és important que el personal local i el de les nostres organitzacions coneguin l'EGiBDH per aplicar-lo ja des del començament fent partícips les persones implicades i sensibilitzant-les.

Recomanació: Per revisar quin model de participació estem duent a terme podem aplicar l'escala de participació de Rogert Hart (1993) , la qual ens ajudarà a veure si estem promovent una participació més simbòlica o un procés de participació més real.

Objectius, resultats, activitats en clau d'EGiBDH

Un cop s'ha fet la recollida de tota la informació amb l'anàlisi del context en la seva globalitat, tenint clars el marc normatiu de DH, l'anàlisi de gènere, els drets de les dones i els col·lectius més vulnerables i els principis claus que vol incorporar la perspectiva sobre la qual estem treballant, és el moment pròpiament de definir i identificar quines estratègies d'acció volem portar a terme amb la nostra intervenció.

Cal posar cura a repensar com posem l'enfocament, sense abandonar accions pròpies de desenvolupament, que hem de repensar en clau de realització dels DH i els DHD i els col·lectius vulnerables. Cal revisar les accions segons si van dirigides als TD per enfortir les seves capacitats, als TR perquè s'impliquin i per difondre aquests drets i als TO perquè compleixin les seves obligacions. I el que és més important, en el si del TD s'ha de prendre consciència que apostar per la sensibilització dels drets de les dones ha d'anar acompanyat paral·lelament pel treball amb els homes del seu entorn i la sensibilització en la mateixa direcció.

Tant l'**objectiu general** (OG) com l'**objectiu específic** (OE) han d'indicar la contribució a l'exercici d'un o diversos drets que volem garantir i les dimensions que es treballaran.

Els **resultats** esperats han de reflectir els canvis que busca l'EGiBDH, com el respecte i la garantia del dret que es defensa, la reducció de les desigualtats de gènere, la participació del TD, el TO i el TR buscant el treball en xarxa, i l'empoderament de les persones TD i la capacitat d'incidència.

Un cop tinguem marcats els resultats, plantejarem les activitats que es focalitzaran en el dret que abordem. A partir de la guia base que ha elaborat l'IDHC s'ha extret una proposta d'activitats segons a qui s'adrecen:

Possibles activitats per a TD:

- Organitzar i mobilitzar els TD per exigir els seus drets.
- Oferir formació i fer incidència i sensibilització sobre els DH. Sensibilitzar i fer prendre consciència sobre les causes fonamentals de les violacions específiques dels DH i les obligacions que tenen els TO.
- Abordar específicament les desigualtats relacionades amb el gènere.
- Reforçar les capacitats d'organització i lideratge de les organitzacions i les persones TD.
- Donar suport a la mobilització dels titulars de drets en accions i campanyes d'incidència i sensibilització.
- Espais disponibles per a la participació dels TD en tot el cicle de projectes (cal preveure cada quant i com es recolliran les seves opinions i percepcions i quins espais estan disponibles per a això).
- Mecanismes d'interacció entre TD, TR i TO per promoure i millorar els canals de comunicació entre l'Estat i la societat civil, construcció de diàleg i enfortiment/creació de noves xarxes.
- Recerca del treball en xarxes, plataformes i aliances locals, nacionals i internacionals per a la consecució dels DH.

¹¹ Es pot consultar l'enllaç següent: https://www.upla.cl/noticias/wp-content/uploads/2014/08/2014_0805_faceduc_orientacion_escalara_participacion.pdf

Possibles activitats per a TO:

- Exigir la rendició de comptes als TO.
- Quan hi hagi obertura per part dels TO, augmentar la formació i la sensibilització sobre el marc jurídic internacional i nacional i les obligacions com a estats membres dels respectius tractats.
- Apostar pel desenvolupament d'institucions afins que treballen per garantir i promocionar els DH.
- Mecanismes d'interacció entre TD, TR i TO per promoure i millorar els canals de comunicació entre l'Estat i la societat civil, construcció de diàleg i enfortiment/creació de noves xarxes.

Possibles activitats per a TR:

- Enfortiment de capacitats dels agents socials (DH, incidència, formació en EGiBDH) per contribuir al fet que els TD reclamin els seus drets.
- Crear aliances amb altres sòcies locals, ONG o entitats per promoure els DH.
- Exposar públicament les violacions de DH davant d'organismes internacionals.
- Accions d'incidència internacional per denunciar o fer visible la vulnerabilitat dels DH al país.
- Augmentar la sensibilització sobre els DH i les normes i els principis humanitaris, i les responsabilitats dels titulars en aquest camp.
- Mecanismes de transparència i rendició de comptes.

Elaboració d'indicadors amb EGiBDH

Entenem per indicadors les eines que serveixen per mesurar el grau de consecució dels objectius i els resultats dels projectes, caracteritzar i conèixer accions, processos i situacions. Parlem d'una mesura, un número, una percepció que assenyalen la situació o la condició específica i que mesura canvis en aquesta condició a través del temps.

Els indicadors han de ser objectivament verificables, fiables, comprensibles, accessibles i sensibles per poder fer un bon seguiment i l'avaluació posterior. És important combinar indicadors quantitius i qualitatius.

Aplicar l'EGiBDH implica plantejar els indicadors en clau de combinació per tal que proporcionin el seguiment de tot allò concret que aporta aquesta perspectiva. Una bona eina per començar acotant els nostres indicadors seria utilitzar els criteris RIGHTS (OACNUDH), que recullen propietats metodològiques i estadístiques, així com principis dels DH¹³.

R: pertinents i fiables**I: independents en la metodologia d'obtenció de dades dels subjectes observats****G: globals i útils a escala universal****H: centrats en les normes de DH i el marc normatiu dels drets****T: transparents en la metodologia, oportuns i definits en el temps****S: simples i específics**

Tenint en compte aquests criteris, els nostres indicadors amb EGiBDH buscaran enfocar-se en el següent:

Indicadors de participació: indicadors que mesuren procediments de consulta i de presa de decisions de TD, TR i TO en termes d'implementació dels drets. Recullen quins espais hi ha d'intercanvi d'opinions o impressions (tant formals com informals) i mesuren la qualitat d'aquesta participació (consulta, consens, articulació amb altres col·lectius) i si respecten la igualtat i la no-discriminació. Una participació correcta empoderarà els titulars per exercir la reclamació dels seus drets.

Indicadors vinculats als DH: Mesurar el grau de compliment que tenen els estats amb les obligacions adquirides en l'àmbit del dret internacional i nacional en protecció de DH. S'han de relacionar amb els drets de les dones en específic i fer visibles els canvis i avenços en les dimensions dels DH en les diferents fases del projecte.

Exemples:

- *Taxa de matriculació per gènere en edat escolar.*
- *Proporció d'escons ocupats per dones al parlament nacional.*
- *Estat de ratificació d'un tractat de drets humans al país X (ratificat / firmat / ni firmat ni ratificat).*

Indicadors de gènere: Els indicadors de gènere mesuren aspectes de les relacions d'equitat/iniquitat de gènere i determinen si s'estan donant canvis a través de les accions planificades, assenyalant els canvis socials en termes de relació de gènere al llarg del temps.

Exemples:

- *Grau de satisfacció per sexe d'una activitat concreta.*
- *Taxa d'assistència per sexe a una activitat concreta.*
- *Taxa d'activitat domèstica femenina d'una població X.*
- *Ingrés mitjà de l'ocupació principal segons el sexe.*
- *Nombre de persones (segons el sexe) que treballen en projectes de desenvolupament comunitari a la comunitat on es duu a terme el projecte.*

Indicadors de rendició de comptes: mesuren els processos de rendició de comptes que el projecte ha tingut en compte per TR, TO i TD. L'aportació de l'EGiBDH ens fa anar més enllà de retre comptes exclusivament de manera administrativa i el control de costos en l'execució de manera unidireccional, i busca una transparència en la presa de decisions i la comunicació compartida amb els grups d'interès participants en el projecte. Un procés mutu en aquest aspecte és una aposta que fa l'EGiBDH per establir una horitzontalitat entre les parts.

Exemples:

- *Nombre de persones destinatàries de la intervenció*
- *Nombre d'entitats de la societat civil organitzada que han vist reforçades les seves capacitats en el marc del projecte*
- *Nombre de petits productors i productores que reben suport o assistència en el marc de la intervenció*
- *Nombre de personal docent que rep capacitació per millorar les seves competències i la qualitat de l'ensenyament en el marc de la intervenció*
- *Nombre de víctimes de violència basada en el gènere (VBG) que han rebut assistència o atenció (psicològica, mèdica, jurídica) en el marc de la intervenció*
- *Nombre d'organismes en l'àmbit local, regional o nacional que adopten estratègies i mesures de reducció del risc de desastres en el marc de la intervenció*

¹² Indicadores de género: Guía práctica. Instituto Navarro para la Igualdad. Govern de Navarra (2007).

¹³ Indicadores de Derechos Humanos, Guía para la medición y la aplicación. OACNUDH (2012).

Execució

L'execució és el moment en què el projecte s'implementa. El repte d'aquesta fase és continuar donant protagonisme, tal com hem fet des de l'anàlisi del context, als col·lectius en situació de més vulnerabilitat sota els principis d'igualtat, no-discriminació, participació, transparència i rendició de comptes. Més enllà de les demandes que requereix el donant amb el seguiment dels informes i les urgències del moment, hem d'entendre la mateixa execució com l'empoderament de tots els titulars implicats.

Aplicant la mirada de l'EGiBDH, l'execució es regirà per:

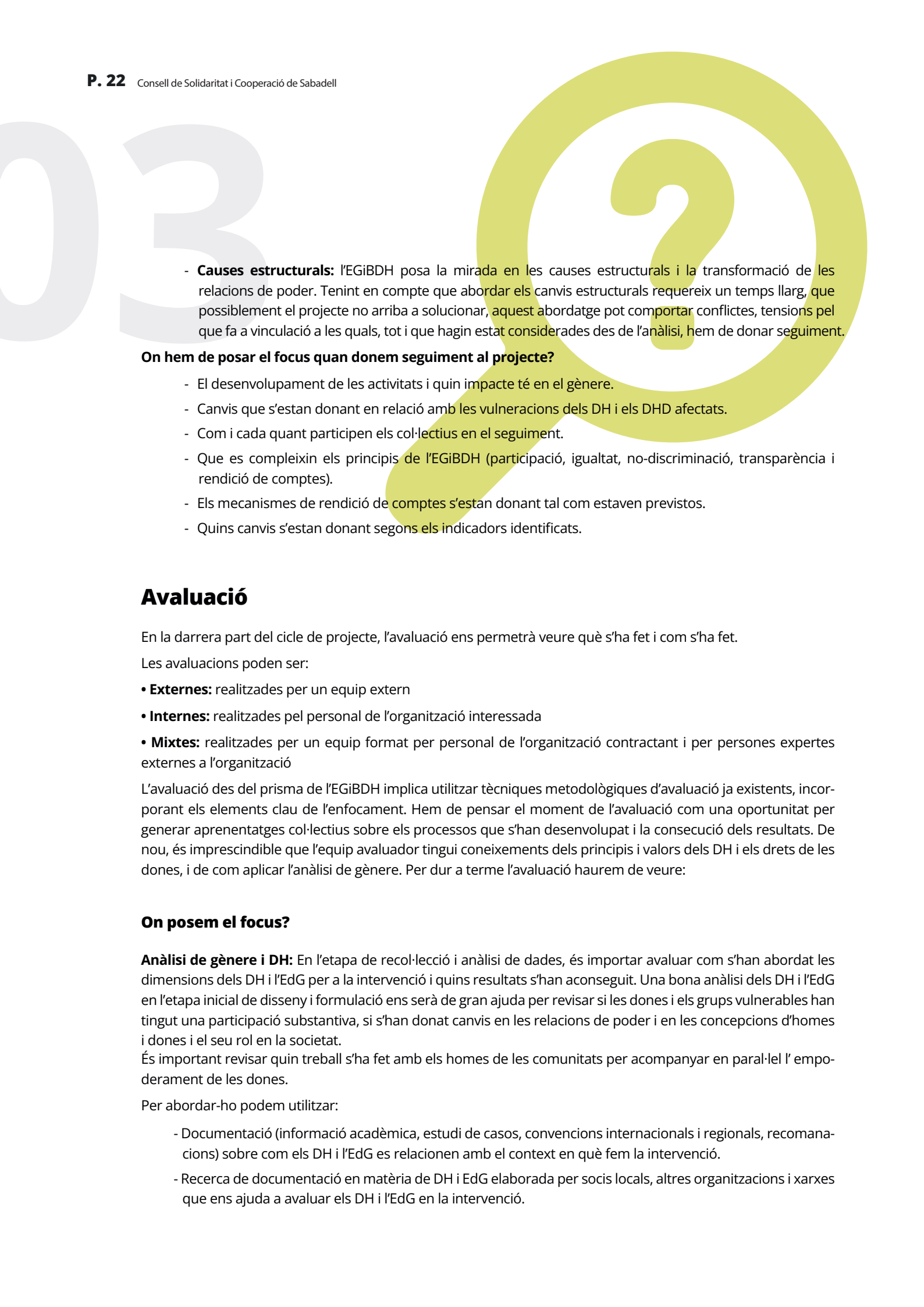
- **Mirada de processos:** com a ONG haurem de tenir coneixement dels processos durant tota l'execució i dels efectes que es poden produir a curt o llarg termini, tant si són processos que s'inicien com d'altres que poden estar en camí. La nostra mirada no acabarà amb la fi del projecte si no preveiem quina serà la implantació un cop acabi.
- **Participació activa i contínua:** és clau el rol actiu dels TD i les autoritats implicades amb les quals treballarem. Per la seva banda, amb els TD hem de preveure com donar resposta a les seves necessitats i demandes i que en el procés participatiu i de revisió de tasques no es reproduïxin rols i discriminacions de gènere.
- **Intercanvi d'informació:** al llarg de la intervenció hem de disposar i donar a conèixer els mecanismes existents per a l'intercanvi d'informació entre totes les parts i posar a disposició la informació necessària i la manera de traslladar aquesta informació a les comunitats com a mecanisme de transparència, i també per ajustar la gestió d'expectatives envers el projecte. Recollir les aportacions sobre el terreny serà imprescindible si volem donar un bon acompanyament, així com preveure espais on recollir queixes o crítiques d'aspectes relacionats amb el projecte.
- **Responsables de l'execució:** des de la formulació del projecte, s'haurà de definir molt bé l'equip o les persones responsables del lideratge del projecte.

Seguiment

El seguiment del projecte es fa al llarg de tota la seva duració i ens permetrà supervisar la implementació, monitorant l'execució de les activitats, els productes i els processos que l'acompanyen. Un bon sistema rigorós de seguiment ens permet adonar-nos a temps si hi ha imprevistos i tenir la capacitat de reacció necessària.

Disposar d'un sistema de seguiment de la nostra intervenció amb mirada d'EGiBDH implica:

- **Recollida de dades:** definir quin tipus de dades s'han de recollir, quins mecanismes utilitzarem a aquest fi, amb quina periodicitat i quines partides s'hi assignaran (tot això ja s'haurà definit prèviament en la formulació de la intervenció). No oblidem que les dades han de recollir informació sobre DH i gènere i aquesta informació ha d'estar desagregada per sexe i altres variables de diferència des d'una mirada interseccional.
- **Persones responsables:** definir les persones que faran el seguiment (des de la nostra organització i també de l'entitat local).
- **Seguiment de riscos:** en l'anàlisi del context, posem la mirada a veure els múltiples riscos que pot haver-hi paral·lelament al nostre projecte. Durant l'execució i seguiment haurem de mantenir una anàlisi constant dels riscos ja previstos i d'altres que puguin aparèixer (potser pel context internacional canviant) i veure com això pot estar afectant en el cas concret de la intervenció i si s'han d'ajustar estratègies.

-
- **Causes estructurals:** l'EGiBDH posa la mirada en les causes estructurals i la transformació de les relacions de poder. Tenint en compte que abordar els canvis estructurals requereix un temps llarg, que possiblement el projecte no arriba a solucionar, aquest abordatge pot comportar conflictes, tensions pel que fa a vinculació a les quals, tot i que hagin estat considerades des de l'anàlisi, hem de donar seguiment.

On hem de posar el focus quan donem seguiment al projecte?

- El desenvolupament de les activitats i quin impacte té en el gènere.
- Canvis que s'estan donant en relació amb les vulneracions dels DH i els DHD afectats.
- Com i cada quant participen els col·lectius en el seguiment.
- Que es compleixin els principis de l'EGiBDH (participació, igualtat, no-discriminació, transparència i rendició de comptes).
- Els mecanismes de rendició de comptes s'estan donant tal com estaven previstos.
- Quins canvis s'estan donant segons els indicadors identificats.

Avaluació

En la darrera part del cicle de projecte, l'avaluació ens permetrà veure què s'ha fet i com s'ha fet.

Les avaluacions poden ser:

- **Externes:** realitzades per un equip extern
- **Internes:** realitzades pel personal de l'organització interessada
- **Mixtes:** realitzades per un equip format per personal de l'organització contractant i per persones expertes externes a l'organització

L'avaluació des del prisma de l'EGiBDH implica utilitzar tècniques metodològiques d'avaluació ja existents, incorporant els elements clau de l'enfocament. Hem de pensar el moment de l'avaluació com una oportunitat per generar aprenentatges col·lectius sobre els processos que s'han desenvolupat i la consecució dels resultats. De nou, és imprescindible que l'equip avaluador tingui coneixements dels principis i valors dels DH i els drets de les dones, i de com aplicar l'anàlisi de gènere. Per dur a terme l'avaluació haurem de veure:

On posem el focus?

Anàlisi de gènere i DH: En l'etapa de recol·lecció i anàlisi de dades, és important avaluar com s'han abordat les dimensions dels DH i l'EdG per a la intervenció i quins resultats s'han aconseguit. Una bona anàlisi dels DH i l'EdG en l'etapa inicial de disseny i formulació ens serà de gran ajuda per revisar si les dones i els grups vulnerables han tingut una participació substantiva, si s'han donat canvis en les relacions de poder i en les concepcions d'homes i dones i el seu rol en la societat.

És important revisar quin treball s'ha fet amb els homes de les comunitats per acompanyar en paral·lel l'empoderament de les dones.

Per abordar-ho podem utilitzar:

- Documentació (informació acadèmica, estudi de casos, convencions internacionals i regionals, recomanacions) sobre com els DH i l'EdG es relacionen amb el context en què fem la intervenció.
- Recerca de documentació en matèria de DH i EdG elaborada per socis locals, altres organitzacions i xarxes que ens ajuda a avaluar els DH i l'EdG en la intervenció.

- En qualsevol de les metodologies utilitzades haurem d'incloure preguntes específiques de DH i EdG.

La centralitat dels TD i el paper dels TR i TO: Com en totes les fases, en l'avaluació els TD també tenen una posició de centralitat. Hem de continuar assegurant que les dones en totes les seves diversitats estiguin representades, així com els grups vulnerables. Ens serà de gran utilitat l'estudi de grup d'interès elaborat en la primera fase d'anàlisi per pensar com articulem els espais de recollida d'informació i mitjançant quines tècniques: com potenciar la participació segons si escollim un espai o un altre o una franja del dia concreta, com construïm espais segurs per als grups per representar totes les veus, com es recull la diversitat del grup en les entrevistes individuals o col·lectives.

L'espai amb els TD ens proporciona la informació necessària per mesurar si el canvi que es volia assolir s'ha produït i de quina manera. Serà important revisar si s'han generat o no desequilibris de poder entre els diversos titulars i si per part del TD es percep que s'han corregit desigualtats i/o discriminacions existents.

L'avaluació també considerarà els TR amb responsabilitat directa, com poden ser els tècnics dels projectes, persones sòcies, organitzacions o TO amb poder de decisió i obligació, per complir amb els seus deures i buscarà evidències que la seva participació s'ha donat en les diverses etapes de la intervenció.

Quines eines o metodologies utilitzem?

Per a la recollida d'informació, podem aplicar diverses metodologies:

Entrevistes: han de recollir una bona mostra de la diversitat del grup i s'ha d'assegurar la confidencialitat de la informació que es recollirà. Cal tenir en compte qualsevol necessitat lingüística específica.

Grups focals: han de construir-se respectant la diversitat i la inclusió. Cal revisar prèviament que totes les veus puguin ser escoltades i representades. Buscarem comprendre dinàmiques de poder, dinàmiques de grup i com han afectat la consecució de DH i l'EdG segons la diversitat d'identitats existents. Cal tenir en compte qualsevol necessitat lingüística específica.

Enquestes: la mostra seleccionada representa la diversitat del grup (dones, homes, grups vulnerables). El llenguatge i la forma han d'estar adaptades al conjunt de les persones i plantejar un format adequat al grup perquè arribi al conjunt de les persones entrevistades i que totes comprenguin les preguntes.

Com fer la devolució i retre comptes?

Tota la informació que haurem recollit de l'etapa d'avaluació s'ha de gestionar amb transparència i en la direcció d'una bona rendició de comptes dels resultats o objectius assolits, així com els processos per arribar a aquests resultats o objectius. Retre comptes va més enllà de la justificació davant dels finançadors; a més, busca arribar a la diversitat de titular, tenint en compte diferents canals de comunicació i adaptació del format/llenguatge per a la plena accessibilitat del llenguatge.

En primer lloc, haurem de fer arribar l'avaluació als seus destinataris directes i revisar si hi pot haver altres grups interessats en els resultats per ampliar-ne la difusió, tant nacionals com regionals o internacionals.

04 Reptes i oportunitats de l'aplicació de l'EGiBDH

Com hem pogut veure al llarg de la fitxa, l'aplicació de l'EGiBDH suposa un canvi de paradigma no només en les accions concretes i els canvis de terminologia, sinó internament i externament en les nostres organitzacions i el sistema de cooperació al desenvolupament que defensem.

Aquest canvi holístic radica en millorar la transversalitat del gènere i els DH a tots els nivells institucionals i generar nous processos de canvi i metodologies en les intervencions que es desenvolupen sobre el terreny. Abordar les causes estructurals de les desigualtats i les violacions de drets i com això afecta les dones i els grups vulnerables és primordial per generar un canvi real transformador. És necessari un esforç conjunt i la voluntat de canvi de totes i tots perquè la construcció d'aquest camí no quedi en una simple metodologia, sinó que s'arribi a aplicar ja integrada en els valors de la cooperació catalana al desenvolupament.

Les ONG, com a entitats del sector de la cooperació al desenvolupament i com a TR, tenen davant el repte de treballar sota l'EGiBDH en tant que:

- **Treball amb altres entitats homòlogues:** a més de la feina amb altres ONG, és una oportunitat per col·laborar amb altres TR, TO i TD que puguin tenir implicacions en l'efectivitat i la realització dels drets que treballem (empreses, professorat, universitats, altres comunitats veïnes).
- **Ajustar-nos als temps:** possibilitat d'allargar els temps amb la incorporació d'una participació efectiva i plena dels TD. Això sempre serà en pro de millorar la qualitat de la nostra feina, l'empoderament dels TD en la reivindicació dels seus drets i enfortir capacitats de TR i TO.
- **Relacions horitzontals:** parlem de relacions horitzontals entre ONG i les sòcies en el terreny, més transparència i plena rendició de comptes.

Dins de les metodologies del sector de la cooperació al desenvolupament, el canvi de visió en el terreny polític i operatiu que comporta l'aplicació de l'EGiBDH té un recorregut relativament curt i, per tant, podem afirmar que encara queda molt per millorar i construir conjuntament. Cada entitat haurà de marcar les seves passes i ajustar les expectatives segons els recursos i el temps disponibles per adaptar-s'hi progressivament.

05 Bibliografia i recursos

Auxiliadora Manrique, M. (2015). *Manual de la AECID para la aplicación del Enfoque Basado en Derechos Humanos*. Manuales Cooperación Española 2015. Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID).

Coordinadora de Organizaciones para el Desarrollo (2021). *Un nuevo sistema de cooperación para transformar el mundo*. Documento político, resumen ejecutivo. Coordinadora de Organizaciones para el Desarrollo.

Generalitat de Catalunya, Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament. (2015). *Pla director de cooperació al desenvolupament 2015-2018*.

Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència. (2019). *Pla director de cooperació al desenvolupament 2019-2022*.

Marcel Masferrer, M., Orenga, J., Palacios, A. (2018). *L'aplicació de l'Enfocament de Gènere i Basat en els Drets Humans en la cooperació per al desenvolupament*. Diputació de Barcelona.

Navarro Oliván, N. (2021). *L'enfocament de gènere i basat en drets humans: cap a la conscienciació, respecte, garantia i exercici de drets*. Quaderns de Desenvolupament i Cooperació de la UdL.

Informe parcial: Sessions de debat del procés participatiu 'Visió 2030: La cooperació catalana al desenvolupament global'. Enfocament de Gènere i Basat en els Drets Humans, Justícia Global i Agenda 2030 (2018). Generalitat de Catalunya.

Tiburi, M., Chacartegui Jávega, C., Babiker Moreno, S., Campoy Cervera, I., Sordo Ruz, T. (2021). *Derechos humanos desde una perspectiva interseccional*. Institut de Drets Humans de Catalunya.

Guies d'aplicació l'EGiBDH

EGiBDH. Enfocament de gènere i basat en drets humans. Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament, Generalitat de Catalunya.

Hernández Pulido, A. (2016). *El dret al treball de les dones rurals a la Franja. Integrant l'enfocament de gènere i drets humans en un context de món àrab i ajut humanitari*. Institut de Drets Humans de Catalunya.

Obliqües i Escoltes Catalans (2020). *Amb dret a transformar. Guia per impulsar projectes educatius per la justícia global*. Escoltes Catalans.

Servei d'Anàlisi, Estudis, Promoció i Seguiment de la Direcció general de Cooperació i Solidaritat (2019). *Guia per a la transversalització de l'enfocament de gènere basat en drets humans en la cooperació valenciana al desenvolupament*. Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació.

